

Старусьова Альвіна Михайлівна,
курсант

Науковий керівник –

Березняк Василь Сергійович,
*старший викладач кафедри
кримінального права та кримінології
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ,
к.ю.н., с.н.с.*

ЗЛОЧИНИ АГРЕСІЇ ЗА СТАТУТОМ МІЖНАРОДНОГО КРИМІНАЛЬНОГО СУДУ (РИМСЬКИМ СТАТУТОМ) ТА ЇХ ПРОЯВ В УКРАЇНІ

Кількість насильницьких дій за останні роки значно, їх супроводжують такі події як: вибухи в громадських місцях, захоплення заручників, знущанням над людьми та вандалізм. Такі прояви є небезпечними для суспільства, і тому мають конкретний зв'язок з поняттям агресивності та агресії. На сьогоднішній день ученні не знайшли єдиної думки, щоб доцільно охарактеризувала феномен агресії. Агресія криє в собі одну із найнебезпечніших загроз міжнародному миру та безпеці, що існує як найтяжчий міжнародний злочин. Важливим є визначення агресії у міжнародному праві та відповідно до норм чинного законодавства вирішення сутності міжнародного злочину агресії.

Рішення проблеми визначення та сутності міжнародного права вирішували такі вченні як: В.Ф. Антипенко, Н.А. Зеленська, І.І. Лукашук, В.А. Василенко, І.П. Бліщенко, Ю.А. Решетов, І.В. Фісенко, Ю.В. Манійчук та ін. Слід зауважити, що агресія являється найбільш серйозним міжнародним злочином та найтяжчим правопорушенням. Вона становить найбільшу загрозу міжнародної безпеки та миру. Саме визначення «міжнародний злочин» виник спочатку, для охарактеризування дії під час агресивної війни. Норми, які накладають певну заборону агресію, входять до складу імперативних норм сучасного загального міжнародного права. Ці норми є важливими, тому їх ігнорування не припустиме [1, с. 79].

Взагалі заборонив війну Пакт Бріана-Келлога, який був підписаний 27 серпня 1928 року, як знаряддя національної політики та став

першим правовим актом. Як стверджує Д. Донський «Пакт Бріана-Келлога, безсумнівно зіграв найважливішу роль в історії міжнародних відносин, оскільки завдяки цьому документу у міжнародному праві виникла універсальна норма ,яка замінила «право на війну» принципом заборони агресивної дії» [2, с. 336; 4, с. 83]. Згідно статті 1 Паризького пакту «засуджують звернення до війни для врегулювання міжнародних суперечок і відмовляються від такої в ролі знаряддя національної політики у своїх взаємних відносинах» [1, с. 81].

Відповідно визначення «агресії», висвітленого в Резолюції ГА ООН №3314 1974 року, нею являється застосування збройної сили державою проти суверенітету, територіальної недоторканості або політичної незалежності іншої держави, або яким-небудь іншим способом, несумісним із Статутом Організації Об'єднаних Націй (стаття 1). Застосування збройної сили державою першою в порушення Статуту є *prima facie* свідченням акту агресії (стаття 2). Стаття 3 Визначення агресії містить перелік діянь, які повинні кваліфікуватися як акт агресії.4) [3; 4, с.124].

Комісією у Проекті Міжнародного кримінального суду у 1994 році було внесено злочини агресії. Ста двадцятьма державами 17 липня 1998 року був прийнятий Римський статут Міжнародного кримінального суду та будучи ратифікованим шістдесятьма державами вступив у силу 1 липня 2002 року. У пункті 1 (d) статті 5 римського статуту зазначається, що Суд має певні повноваження щодо юрисдикції у відношенні злочину агресії, хоча у пункті 2 цієї ж статті в той же час висвітлювалось, що Суд може здійснювати юрисдикцію щодо цього злочину, але цьому повинно передувати прийняття і внесення до Статуту Міжнародного кримінального суду поняття агресії [4, с. 125].

Пункт 1 статті 8 bis римського статуту зазначає, що «злочини агресії» означають «планування, підготовку ініціювання або здійснення особою, яка в змозі фактично здійснювати керівництво або контроль за політичними або військовими діями держави, акта агресії, який у силу свого характеру, серйозності і масштабів є грубим порушенням є грубим порушенням статуту ООН» [4, с. 125-126].

Відповідно до Статуту Міжнародного кримінального суду «актом агресії» є «застосування збройної сили державою проти суверенітету, територіальної недоторканості або політичної незалежності іншої держави , або яким-небудь іншим чином, несумісним із Статутом Організації Об'єднаних Націй ». Далі у пункті 2 статті 8 bis Статуту на-

ведений наявний перелік діянь, які «незалежно від оголошення війни будуть кваліфікуватися в якості акту агресії». До них відносяться: а) вторгнення або напад збройних сил держави на територію іншої держави або будь-яка військова окупація, яким би тимчасовий характер вона не носила, яка є результатом такого вторгнення або нападу, або будь-яка анексія території іншої держави або її частини із застосування сили; б) бомбардування збройними силами держави території іншої держави або застосування будь-якої зброї державою проти території іншої держави; в) блокада портів або берегів держави збройними силами іншої держави; г) напад збройними силами держави на сухопутні, морські чи повітряні сили, або морські і повітряні флоти іншої держави; д) застосування збройних сил однієї держави, що знаходяться на території іншої держави за згодою з приймаючою державою, в порушення умов, передбачених в угоді, або будь-яке продовження їх перебування на такій території після припинення дії угоди; е) дія держави, яка дозволяє, щоб її територія, яку вона надала в розпорядження іншої держави, використовувалася цією іншою державою для здійснення акту агресії проти третьої держави; ж) засилання державою або від імені держави збройних банд, груп, іррегулярних сил або найманців, які здійснюють акти застосування збройної сили проти іншої держави, які носять настільки серйозний характер, що це рівнозначно переліченим вище актам, або її значну участь у них [6].

У Кримінальному кодексі України у XX Розділі «Злочини проти миру, безпеки людства та міжнародного правопорядку», а саме статтях 436-437 є визначення поняття «агресивна війна». Вона є видом акту агресії, яка передбачає застосування масштабних дій державою чи від її імені збройних сил проти суверенітету, територіальної недоторканості, іншої держави або народу. Актом збройної агресії можуть бути визнані: вторгнення чи напад збройних сил держави на територію іншої держави або будь-яка військова окупація, у т.ч. тимчасового характеру, яка є результатом такого вторгнення чи нападу, або будь-яка анексія із застосуванням сили території іншої держави чи її частини; бомбардування збройними силами держави території іншої держави або застосування будь-якої зброї державою проти території іншої держави; блокада портів, берегів або територіальних вод держави збройними силами іншої держави; напад збройних сил держави на сухопутні, морські чи повітряні сили або морські чи повітряні флоти іншої держави; за-

стосування збройних сил однієї держави, що знаходяться на території іншої держави за згодою останньої, на порушення умов їх перебування, передбачених угодою, або будь-яке продовження їх перебування на цій території після припинення дії угоди; дія держави, яка дозволяє, щоб її територія, яку вона надала в розпорядження іншої держави, використовувалась цією (іншою) державою для вчинення акту агресії проти третьої держави; заслання державою або від імені збройних банд, груп, регулярних сил або найманців, які здійснюють акти застосування збройної сили проти іншої держави, котрі мають настільки серйозний характер, що це рівносильне переліченим вище актам тощо. Метою агресивної війни може бути, зокрема, відторгнення частини території іншої держави, здійснення у ній військового перевороту. Слід мати на увазі два моменти: по-перше, згідно з міжнародним законодавством війна або воєнні дії можуть бути кваліфіковані як агресивні лише Радою Безпеки ООН, по-друге, визначення агресії, що дається у відповідній резолюції ООН, може бути застосоване тільки щодо відповідальності держав, але не персоналій [5, с. 1070-1072].

До сьогоднішнього дня не існує загального визначення «агресії» не дивлячись на те, що вона визнана міжнародним співтовариством, як міжнародний злочин та встановлена імперативними нормами міжнародного права. Висвітлення сутності агресії містяться у багатьох нормативно-правових актах, а саме у: Статуті ООН, Декларації про принципи 1970 року, Резолюцією ГА ООН № 3314 та статуті Міжнародного Кримінального суду, але все ж таки існує актуальна проблема визначення агресії на універсальному рівні, яке буде сприяти ефективності боротьбі з нею та попередженню міжнародного злочину агресії.

1. Решетов Ю.А. Борьба с международными преступлениями против мира и безопасности. М. : Международные отношения. 1983, 224 с.

2. Полторак А.И., Савинский Л.И. Вооруженные конфликты и международное право. М. : Наука. 1976, 415 с.

3. Определение агрессии: Резолюция Генеральной Ассамблеи ООН № 3314 (XXIX) от 14 декабря 1974 года. URL: <http://www.un.org/russian/document/convents/aggression.htm>.

4. Важна К.А. Концепція кримінальної відповідальності держави : дис. ... канд. юрид. наук. К., 2013. 243 с.

5. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України від 5 квітня 2001 року. За ред. М.І.Мельник, М.І.Хавронюка. К. : А.С.К., 2002. 1104 с.

6. Резолюция RC/Res. 6 «Преступление агрессии» от 11 июня 2010 года. [Electronic resource]. URL: http://www.icc-cpi.int/iccdocs/asp_docs/Resolutions/RC-Res.6-RUS.pdf.